

स्थानीय राजपत्र

भिमाद नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

भाग २

भिमाद नगरपालिकाको सूचना ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (३) बमोजिम भिमाद नगर कार्यपालिकाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको निर्देशिका सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

भिमाद नगरपालिकाको बाल समूह (बालक्लव, बाल सञ्जाल, बालमञ्च) गठन तथा सहजीकरण निर्देशिका, २०८२

नेपालको संविधानको धारा १७ को उपधारा २ (घ) अनुसार संघसंस्था खोल्ने स्वतन्त्रता, धारा ३९ को उपधारा ३ बमोजिम प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालविकास तथा बाल सहभागिताको हक हुनेछ भन्ने कुरालाई आत्मसाथ गर्दै, बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १० अनुसार संस्था खोल्ने र शान्तिपूर्ण भेला हुने अधिकार अन्तर्गत "प्रत्येक बालबालिकालाई बालअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नको लागि बालक्लव वा संस्था खोल्ने वा शान्तिपूर्वक भेला हुने अधिकार हुनेछ" भन्ने कानूनी प्रावधान रहेकोले बालबालिकाको सहभागिताको अधिकार तथा नागरिकहरूको संगठन स्वतन्त्रता र शान्तिपूर्ण भेला हुन पाउने अधिकारको कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउन, बालमैत्री स्थानीय शासन रणनीति अन्तर्गत बाल समूह गठन तथा सहजीकरण प्रक्रियालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी ढंगले लागू गर्न गराउन, भिमाद नगरपालिका तथा मातहतका वडाहरूलाई सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यले भिमाद नगरपालिकाको बालअधिकार ऐन, २०७९ को दफा १४ बमोजिम भिमाद नगर कार्यपालिकाले यो निर्देशिका तर्जुमा गरेको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस निर्देशिकाको नाम बाल समूह (बाल क्लव, बाल सञ्जाल र बालमञ्च) गठन तथा सहजीकरण निर्देशिका २०८२" रहेको छ ।
 - (२) यो निर्देशिका भिमाद नगरपालिका क्षेत्रभित्र लागू हुने छ ।
 - (३) यो निर्देशिका स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागू हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा:

- (क) "नगरपालिका" भन्नाले भिमाद नगरपालिका र यस अन्तर्गत रहने वडा कार्यालय समेतलाई जनाउने छ ।
- (ख) "सेवा प्रदायक कार्यालय" भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तह र अन्तर्गत सेवा प्रवाह गरिरहेका कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, प्रहरी चौकी, गैर सरकारी संस्था तथा यस्तै प्रकारका अन्य निकायहरूलाई जनाउने छ ।
- (ग) "बाल समूह" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम समुदाय, वडा र विद्यालयमा रहेका १८ वर्ष उमेर पूरा नभएका बालबालिकाहरू जम्मा भएको बाल भेलाबाट गठित समुदायस्तरीय बालसञ्जाल, विद्यालय स्तरीय बालक्लव, वडास्तरीय बालसञ्जाल, र नगरपालिकास्तरीय बालमञ्चलाई जनाउनेछ ।
- (घ) "बाल मञ्च" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम गठन भई नगरपालिकामा सूचीकृत भएका १८ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकाको समूहलाई जनाउने छ ।
- (ङ) "बाल सञ्जाल" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम वडा र समुदायस्तरमा गठन हुने बाल समूहलाई जनाउने छ ।
- (च) "बाल क्लव" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम विद्यालयमा गठन हुने बाल समूहलाई जनाउनेछ ।
- (छ) "सहयोगी संस्था" भन्नाले भिमाद नगरपालिका भित्रका बाल सञ्जाल सञ्चालनमा सहयोग गर्ने तथा बाल सहभागिताका विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेका नगरपालिकाबाट अनुमति प्राप्त नेपालमा दर्ता भएका गैरसरकारी संस्थाहरूलाई जनाउने छ ।
- (ज) "सहजकर्ता" भन्नाले बाल समूह गठन, परिचालन तथा सहजीकरणका लागि वडा, समुदाय स्तरीय बाल समूह सञ्जालमा सम्बन्धित वडा समितिले तोकेको प्रतिनिधि र विद्यालयस्तरीय बालक्लवको संरक्षक शिक्षकलाई जनाउनेछ । साथै नगरपालिकास्तरीय बालमञ्चमा नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखाको प्रमुखले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

३. **निर्देशिकाको उद्देश्य:** यस निर्देशिकाको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- (क) बालबालिकाको संगठन स्वतन्त्रताको अधिकारलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- (ख) बाल समूहहरूको गठन, सञ्चालन तथा सहभागितालाई अर्थपूर्ण, नैतिक, सुरक्षित र पारदर्शी तथा समावेशी बनाउने,
- (ग) बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा टेवा पुऱ्याउने,
- (घ) स्थानीय विकासका हरेक प्रक्रियामा सार्थक बाल प्रतिनिधित्व मार्फत बालमैत्री पूर्वाधार विकासमा टेवा पुऱ्याउने,

४. **कार्यान्वयन:** यो निर्देशिकाको कार्यान्वयन देहाय अनुसार हुनेछ ।

- (क) यस निर्देशिका बमोजिम बाल मञ्च, बाल सञ्जाल र बालक्लव गठनका लागि सहजीकरणका गर्नु गराउनु भिमाद नगरपालिका/वडा कार्यालय/विद्यालय/समुदायको दायित्व हुनेछ ।
- (ख) बाल सहभागिता तथा बाल सहजीकरणमा क्रियाशिल राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था तथा विकासका साझेदारहरूले यस निर्देशिकाको अवलम्बन गर्नु गराउनु उनीहरूको जिम्मेवारी हुनेछ ।

परिच्छेद- २

बाल समूह (बाल मञ्च, बाल सञ्जाल, बालक्लव) को गठन प्रक्रिया

५. **बाल सञ्जाल गठन:** (१) २५ जना वा सो भन्दा बढी बालबालिका भेला भई बालबालिकाका सरोकारहरूमा कार्य गर्ने तथा उक्त क्षेत्रमा बालअधिकारको प्रचार प्रसार र अनुगमन गर्न गठन गरिएको समुदाय स्तरीय बाल सञ्जाल, वडा स्तरीय बाल सञ्जाल, विद्यालयस्तरीय बालक्लव र नगरपालिका स्तरीय बालमञ्चको समूहलाई नै बाल समूह

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

मानिनेछ । वडामा रहेका विद्यालयहरूबाट कम्तीमा १ जना बालिका सहित २ जना बालबालिकाको सामुहिक बालभेलाबाट वडा स्तरीय बाल सञ्जाल प्रत्येक वडामा गठन गरिनेछ । जसमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरू हुनेछन् ।

(क) अध्यक्ष	-१ जना
(ख) उपाध्यक्ष	-१ जना
(ग) सचिव	-१ जना
(घ) कोषाध्यक्ष	-१ जना
(ङ) सदस्यहरू	-३ जनासम्म

(२) एक वडामा एक बाल सञ्जाल रहनेछ ।

(३) विद्यालय र वडामा बाल समूह गठन गर्दा ८ वर्ष देखि १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरू आवद्ध हुनेछन् ।

(४) प्रत्येक वडामा गठन गरिएका बालसञ्जालहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी ८ वर्षदेखि १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरूको बालभेलाबाट नगरपालिकास्तरीय बाल मञ्चको गठन गरिनेछ । जसमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरू हुनेछन् ।

(क) अध्यक्ष	-१ जना
(ख) उपाध्यक्ष	-१ जना
(ग) सचिव	-१ जना
(घ) सहसचिव	-१ जना
(ङ) कोषाध्यक्ष	-१ जना
(च) सदस्यहरू	-४ जना

(छ) सल्लाहकार: पूर्व बाल मञ्चको तर्फबाट एक जनासहित बढीमा २ जना

(ज) सहजकर्ता: नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखाको प्रमुख

(५) प्रत्येक विद्यालयमा रहेका बालबालिकाको भेलाबाट एक विद्यालयमा एक बाल क्लवको गठन गरिनेछ । जसमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरू रहनेछन् ।

(क) अध्यक्ष	-१ जना
(ख) उपाध्यक्ष	-१ जना
(ग) सचिव	-१ जना
(घ) सहसचिव	-१ जना
(ङ) कोषाध्यक्ष	-१ जना
(च) सदस्यहरू	- आवश्यकतानुसार

(६) विद्यालयस्तरीय बालक्लव न्यूनतम ७ देखि बढीमा १५ सदस्यीय हुन सक्नेछ ।

(७) यस निर्देशिका बमोजिम गठित सबै बाल समूहहरू सम्बन्धित वडा कार्यालय/नगरपालिकामा सूचीकृत हुनुपर्नेछ ।

६. **बाल समूहका किसिम:** यस निर्देशिका बमोजिम गठन हुने बाल समूहहरूलाई देहाय बमोजिम हुने गरी ५ भागमा विभाजन गरिएको छ ।

(क) समुदायमा आधारित बाल समूह:

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

(१) समुदायमा आधारित बाल समूह निश्चित भूगोल भित्रका बालबालिकालाई समेटेर वा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रलाई कार्यक्षेत्र बनाएर गठन भएका हुनेछन् ।

(आ) यस्ता बाल समूहहरू कुनै टोल, बस्ती वा वडा भित्रका कुनै स्थानमा गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) यस्ता बाल समूहले सम्बन्धित भूगोल भित्रका निश्चित उमेर, लिङ्ग, जाति, आर्थिक हैसियत तथा शारीरिक अवस्था कमजोर भएका बालबालिकालाई समेट्ने र उनीहरूको उचित प्रतिनिधित्व तथा सहभागिता हुने सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।

(३) बाल समूहमा उक्त क्षेत्रभित्र सामान्यतः ६ महिना वा सो भन्दा बढी स्थायी वा अस्थायी वसोवास भएका बालबालिका मात्र सदस्य बन्न सक्नेछन् ।

(ख) विद्यालयमा आधारित बाल समूहः

(१) कुनै विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूलाई समेटेर उक्त विद्यालय भित्र बालअधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्न गठन भएका बाल समूहलाई विद्यालयमा आधारित बाल समूह भनिनेछ, जसलाई यस निर्देशिका अनुसार बालक्लव भनिएको छ ।

(२) सम्बन्धित विद्यालय भित्रका सबै जातजाति, कक्षा, लिङ्ग र विपन्न तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको उचित प्रतिनिधित्व र सहभागिता सुनिश्चित गरेको हुनु पर्नेछ ।

(३) बाल समूहमा सदस्य बन्नका लागि सम्बन्धित बालबालिका उक्त विद्यालयमा अध्ययनरत हुनु पर्दछ ।

(ग) विषयगत बाल समूहः

(१) विषयगत रूपमा निश्चित विषयहरू जस्तैः बालिकाहरूको मात्र सबाल, बाल विवाह, स्वास्थ्य तथा सरसफाइ, जलवायु परिवर्तन, बालश्रम, एचआइभी तथा एड्स जस्ता विषयहरूमा कार्य गर्न समुदायमा विशिष्ट ढंगले विषयगत बाल समूहहरू गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) समुदायमा लुकेर रहेका वा समुदायमा पर्याप्त रूपमा सम्बोधन हुन नसकेका विशिष्ट विषयहरूमा आधारित रहेर गठन भएका यस्ता बाल समूहलाई विषयगत बाल समूह मानिने छ ।

(३) विद्यालयभित्र यस्ता बाल समूह गठन भएमा उक्त समूहलाई विद्यालयस्तरीय बाल समूहकै उपसमूह मानिने छ ।

(४) अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा नै स्थापित स्वयम् सेवा अभियान तथा संगठनहरू, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका विशिष्टीकृत निकायले विशेष प्रकृतिका आफ्नो संस्थागत बाल समूह गठन गर्न सक्नेछन् । यस्ता बाल समूहहरूको गठन र व्यवस्थापन विधि स्वयम् यसका महासंघ, संरक्षक निकाय तथा स्थापित मान्यता र विधानहरूबाट सञ्चालित हुन सक्नेछन् ।

(घ) वडास्तरीय बाल समूहः

(१) वडा भित्र रहेका बाल समूहहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी वडास्तरीय बाल समूह/सञ्जाल गठन गरिनेछ ।

(२) यसरी वडास्तरीय बाल समूह/ सञ्जाल गठन गर्दा वडास्तरमा रहेका, समुदायमा आधारित, विद्यालयमा आधारित तथा विषयगत बाल समूहहरूहरूका प्रतिनिधिहरूलाई सम्मिलित गर्न सकिनेछ ।

(३) यस्ता बाल समूह सञ्जालले सम्बन्धित भूगोल भित्रका निश्चित उमेर, लिङ्ग, जाति, आर्थिक हैसियत तथा शारीरिक अवस्था कमजोर भएका बालबालिकालाई समेट्ने र उनीहरूको उचित प्रतिनिधित्व तथा सहभागिता हुने सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।

(घ) नगरपालिकास्तरीय बाल समूहः

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

(१) बडा स्तरमा गठन भएका बाल समूह सञ्जालहरू एक आपसमा भेला भई एक आपसका काम र अभियानहरूलाई साथ सहयोग गर्ने तथा एक आपसका सरोकारहरूलाई सामूहिकरण गर्न नगरपालिकास्तरीय बाल समूह सञ्जाल गठन गर्न सकिनेछ । जसलाई यस निर्देशिका बमोजिम बालमञ्च भनिएको छ ।

(२) यस्ता बाल समूह सञ्जालले सम्बन्धित भूगोल भित्रका निश्चित उमेर, लिङ्ग, जाति, आर्थिक हैसियत तथा शारीरिक अवस्था कमजोर भएका बालबालिकालाई समेट्ने र उनीहरूको उचित प्रतिनिधित्व तथा सहभागिता हुने सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।

७. **बाल समूह गठनका लागि सूचना, भेलाको आयोजना तथा अभिमुखीकरण:** (१) बाल समूह गठनका लागि सूचना, भेलाको आयोजना तथा अभिमुखीकरण गर्दा सामान्यतया देहायका सिद्धान्त तथा प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(क) बाल समूह गठन गर्न चाहने व्यक्ति तथा संस्थाले बाल समूह गठन गर्ने औचित्य र कारणहरू समेत स्पष्ट पारी न्यूनतम सात दिन अगावै सम्बन्धित समुदायका बालबालिका तथा अविभावकहरूलाई खुला सूचना दिनुपर्नेछ ।

(ख) यसरी दिइने सूचना सरल नेपाली भाषामा र आवश्यकता अनुसार स्थानीय समुदायद्वारा बोलिने मातृ भाषाहरूमा समेत दिन सक्नेछ ।

(ग) सूचना उपलब्ध गराउने विधिमा नगरपालिका वा वडा कार्यालय, टोल विकास संस्था, नागरिक सूचना केन्द्र, सामुदायिक सहकारी तथा बचत समुहका कार्यालयहरू, उपभोक्ता समितिका कार्यालय भवन, प्रहरी चौकी, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालयहरूमा सूचना टाँस गर्ने र पहुँचमा आएका बालबालिकालाई मौखिक रूपमा भेलाका लागि जानकारी दिन सकिने छ ।

(घ) बाल समूह गठन गर्ने भेलामा सामान्यतया २५ जना बालबालिकाको उपस्थिति हुनु पर्नेछ ।

(ङ) यस्तो भेला बालबालिकाको लागि सहज पहुँच भएको र सुरक्षित स्थानीय सावजनिक स्थल वा भवन वा विद्यालयहरूमा आयोजना गर्नु पर्नेछ ।

(च) भेलामा छलफलका विषयहरू बालअधिकारको अवधारणा, बाल संरक्षण, बाल सहभागिताको अधिकार, बाल सहभागितामा नेपालका नीतिगत व्यवस्थाहरू, नेपाल पक्षराष्ट्र भएका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिहरू, नगरपालिकामा बाल समूह गठन गर्नुको कारण र योजना, बाल समूहको मुख्य उद्देश्य र कार्यक्रमहरू रहन सक्नेछन ।

(छ) यस्ता अभिमुखीकरण तथा जानकारीहरू सरल र बालबालिकाले बुझ्ने भाषामा हुनुपर्दछ । यदि बहुसंख्यक सहभागी नेपाली भाषा बुझ्ने खालका छैनन् भने स्थानीय भाषामा अभिमुखीकरण र छलफल चलाउन सकिनेछ ।

(ज) भेलामा सहभागी सबै वयस्क तथा बालबालिकाको छुट्टाछुट्टै उमेर, जातजाति र लिङ्ग समेत जनाउने गरी उपस्थिति गराउन सकिने छ ।

(झ) विद्यालयमा आधारित बाल समूह गठन गर्दा विद्यालय भित्र सबै कक्षामा सूचना प्रदान गरिनु पर्दछ एवम् भेलाको आयोजना विद्यालय परिसरभित्रै प्रधानाध्यापक, संरक्षक शिक्षक वा व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षको उपस्थितिमा गर्नु पर्नेछ ।

(ञ) विषयगत बाल समूह गठन गर्दा स्थानीय समुदायमा वा विद्यालय जहाँ गठन गर्ने हो त्यसै अनुरूप सूचना गर्ने र भेलाको आयोजना गर्नु पर्नेछ ।

(ट) नगरपालिकास्तरीय बाल समूह गठन गर्दा वडास्तरीय बाल समूहका प्रतिनिधिहरूलाई सूचना गरी प्रत्येक वडास्तरीय बालसञ्जालबाट कम्तीमा ३ जना सहभागी भएको बृहत् भेलाबाट नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखा मार्फत गठन गर्नु पर्नेछ ।

८. **नेतृत्व चयन:** (१) दफा ७ बमोजिमको भेलामा सहभागी बालबालिकाको सहमतिका आधारमा बाल समूहको नेतृत्व चयन गर्न सकिने छ । कुन विधिबाट नेतृत्व चयन गर्ने भन्ने निर्णय स्वयम् उपस्थित बालबालिका माझ छलफल गरी तय गर्नुपर्नेछ ।
- (२) बाल समूहको कार्यसमिति सङ्ख्या ७ देखि १५ सदस्यीय हुन सक्ने छ ।
- (३) बाल समूहले आवश्यकता अनुसार उपसमितिहरू गठन गरी कार्यक्रमहरू गर्न सक्नेछन् । यस्तो उपसमितिलाई देखि ५ जना सम्म कार्यसमिति सदस्य रहन सक्नेछन् ।
- (४) बाल समूहको नेतृत्वमा बालिका, जनजाति, दलित र अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई समावेश गर्नुपर्नेछ ।
- (५) बाल समूहको पदाधिकारीमा बालक र बालिकाको सङ्ख्या सकेसम्म बराबरी हुने गरी छान्नुपर्नेछ ।
- (६) प्रत्येक बाल समूहको कार्यकाल २ वर्षको हुनेछ । कुनै पदाधिकारी रिक्त भएको अवस्थामा जुन प्रक्रियाबाट छनोट भएको हो सोही प्रक्रियाबाट पदपूर्ति गरिने छ ।
- (७) एकै व्यक्ति बाल समूहको पदाधिकारी अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको रूपमा एक कार्यकाल भन्दा बढी समय बस्न सक्ने छैन तर कार्यसमितिको सदस्य भने बस्न फरक पर्ने छैन ।
- (८) नेतृत्व चयनका सन्दर्भमा विवादहरू आएमा देहायको अभ्यास गर्न सकिने छ ।
- (क) नेतृत्व गर्न चाहने सदस्यले आफूले बाल समूहलाई कसरी सक्रिय र बलियो बनाउने भन्ने विषयमा अर्को सदस्यप्रति नकरात्मक धारणा व्यक्त नगरी छोटो प्रस्तुति गर्नसक्ने ।
- (ख) नेतृत्व गर्न चाहने सदस्यहरू मात्र छलफल गरी सहमतिमा अग्रसर हुने ।
- (ग) समितिले आवश्यकताको आधारमा उप समितिहरूको निर्माण गरी नेतृत्व गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गर्ने ।
- (घ) भेलाले आपसी सहमतिमा समिति निर्माण गर्न नसकेमा उम्मेदवारको दावी गर्नेहरूबिच क्षमताको प्रतिस्पर्धाको आधारमा समिति निर्माण गर्ने छ । सोको सहजीकरण संरक्षक शिक्षक वा सहजकर्ताबाट गरिने छ ।
९. **आवद्धता तथा सूचीकरण:** (१) वडा, समुदाय तथा विद्यालयमा गठन भएका बाल समूहहरू नगरपालिका वा वडा कार्यालयमा सूचीकृत हुनका लागि अनुसूची- १ बमोजिमको निवेदनका साथ अनुसूची २ बमोजिमको बैठकको माइन्ट, अनुसूची ३ बमोजिमको कार्ययोजना समावेश गर्नुपर्ने छ । वडा कार्यालयमा सूचीकृत भएका बाल समूह सञ्जालको विवरण वडा कार्यालयबाट नियमित रूपमा नगरपालिकामा पठाउनु पर्नेछ ।
- (२) विद्यालयमा गठन भएका बाल समूहको आवद्धता स्वयम् विद्यालयसँग, समुदायमा गठन भएका बाल समूहको आवद्धता वडा कार्यालयसँग र वडास्तरीय बाल समूहको आवद्धता नगर कार्यपालिकाको कार्यालयसँग रहनेछ । आवद्ध सबै बाल समूहहरूको सूचिकरण वडाकार्यालयमा पठाउनु पर्ने छ ।
- (३) बालसमूह सूचीकरण हुँदाको नाम, उद्देश्य, कार्यसमितिका पदाधिकारी तथा सदस्यको नाम, (जन्मदर्ता सहित) सहजीकरण गर्ने व्यक्ति/संस्थाको नाम र सम्पर्क ठेगाना खुलाइएको हुनुपर्नेछ ।
- (४) सूचीकृत बाल समूहहरू तोकिएको समयमा अद्यावधिक गर्न सकिनेछ । यसरी अद्यावधिक हुँदा सम्बन्धित समूहले अद्यावधिक गर्ने व्यहोराको निवेदन, बाल समूहको वार्षिक भेलाका उपस्थिति र विद्यमान कार्यसमितिको नामावली, (जन्मदर्ता सहित) सहजीकरण गर्ने व्यक्ति/संस्थाको नाम र सम्पर्क ठेगाना र बाल समूहले अघिल्लो वर्ष सम्पन्न गरेका विभिन्न गतिविधिको अनुसूची ४ बमोजिमको कार्य प्रगति सलंगन गर्नु पर्नेछ ।
- (५) विद्यालयमा आधारित बाल समूह अद्यावधिकको लागि सम्बन्धित विद्यालयले नै आवश्यक सहजीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

- (६) आवद्धता तथा सूचीकरणका लागि बाल समूहको नाम भेलाका सहभागी बालबालिकाले आपसी सहमतिमा राख्न सक्नेछन् । बाल समूहको नाम त्यसै क्षेत्रको अर्को बाल समूहको नामसँग मिल्नेमा दोहोरो पर्ने गरी राख्न सकिने छैन । बाल समूहको भेलाबाट अनुसूची ६ मा तोकिएको ढाँचामा विधान स्वीकृत गर्नुपर्ने छ ।
- (७) बाल समूहको नामसँग कुनै पनि निजी वा गैर सरकारी संस्थाको नाम जोड्न पाइने छैन ।
- (८) बाल समूहको सूचीकरण तथा नवीकरणका लागि सहजीकरण गर्ने व्यक्ति वा संस्था अनिवार्य उपस्थित हुनु पर्नेछ ।
- (९) नगरपालिका वा वडा कार्यालयमा सूचीकृत हुनका लागि आवश्यक कागजात सहित निवेदन पेश गरेका बालसमूहलाई वडा कार्यालय/नगरपालिकाले आफ्नो कार्यालयको लेटरप्याडमा अनुसूची ५ बमोजिमको सूचीकरण प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ३

सहजकर्ता सम्बन्धी व्यवस्था

१०. सहजकर्ता संस्था, निकाय र व्यक्तिहरू: (१) बाल समूहको गठन, सञ्चालन तथा सहजीकरण गर्न तोकिएको सहजकर्ता वा संस्थाको प्रतिनिधि अनिवार्य हुनेछ ।
- (२) प्रत्येक बाल समूहको एक सहजकर्ता/संरक्षक हुनु पर्नेछ ।
- (३) सहजकर्ताले बाल समूहको बैठक, आयोजना निमार्ण, कार्यान्वयन तथा विषयगत छलफललाई सहजीकरण गर्ने बालबालिकाको सरोकारको क्षेत्रमा उपयुक्त उपायहरू सुझाउने तथा श्रोतमा उनीहरूको पहुँच बनाउन सहयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (४) बाल समूहका गतिविधि र त्यसबाट उत्पन्न परिणाम प्रति सहजकर्ताको नैतिक जिम्मेवारी रहने छ ।
- (५) समुदायस्तरको बाल समूहको सहजकर्ता छनौट सम्बन्धित वडा कार्यालयले, विद्यालयस्तरको बाल समूहको सहजकर्ता शिक्षक सम्बन्धित विद्यालयले र वडास्तरको बाल समूह सञ्जालको सहजकर्ता सम्बन्धित वडा समितिले गर्नुपर्नेछ ।
- (६) सहयोगी संस्था वा विद्यालयले नियुक्त गरेको अवस्थामा बाहेक सहजकर्ता स्थानीय व्यक्ति हुनुपर्नेछ ।
११. बाल समूहको सहजकर्ता हुनका लागि चाहिने योग्यता: (१) बाल समूहको सहजकर्ता हुनका लागि निम्न योग्यता भएको व्यक्ति हुनुपर्दछ ।
- (क) बाल समूहका पूर्वसदस्य भएकालाई प्राथमिकता दिइनुपर्नेछ ।
- (ग) बाल अधिकार बारे जानकारी, सचेत, संवेदनशील तथा संभव भएसम्म तालिम प्राप्त गरेको ।
- (घ) बालमैत्री व्यवहार बारे सचेत र अभ्यस्त रहेको ।
- (ङ) बालबालिकाप्रति सकारात्मक धारणा राख्ने ।
- (च) बालबालिका विरुद्ध कुनै पनि हिंसा नगर्न प्रतिवद्ध भएको ।
- (छ) कुनैपनि राजनीतिक दल वा राजनीतिक संगठनको सक्रिय जिम्मेवारीमा नरहेको ।
- (ज) फौजदारी अपराधमा संलग्न नभएको ।
- (झ) स्थानीय समुदायमा बसोबास भएको ।
- (ञ) मदिरा, सुर्ती, चुरोट, लागू औषधको अम्मल नभएको ।
१२. सहजकर्ताको भूमिका र सीमितता: (१) स्थानीय सहजकर्ता बालअधिकारप्रति प्रतिवद्ध, स्वयम् सेवी भावनाको र दफा ११ मा उल्लेख गरिएको योग्यता भएको व्यक्ति हुनेछन् र यस्ता सहजकर्ताले बाल समूहमा देहायका भूमिकाहरू निर्वाह गर्नु पर्नेछ ।

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

- (क) बाल समूहको बैठक, योजना तथा कार्यक्रम र निर्माण कार्यान्वयनमा सहजीकरण ।
- (ख) बाल समूहलाई स्थानीय सरोकारवाला निकायहरूसँग सम्पर्क, सम्बन्ध विस्तार गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- (ग) बाल समूहले गर्ने कार्यक्रमहरूका लागि स्थानीय श्रोतहरू जुटाउन सहयोग गर्ने ।
- (घ) बाल समूहका सामग्रीहरूको उपयुक्त प्रयोग भए नभएको अनुगमन गर्ने र सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने ।
- (ङ) बाल समूहका सदस्यहरूमाझ आएका विवादहरूको समाधान गर्न सहयोग गर्ने ।
- (च) बाल समूह र अन्य समुदाय बीच विवाद उत्पन्न भएमा त्यसको समाधानका लागि सहजीकरण गर्ने ।
- (छ) बाल समूहलाई बालअधिकार एवं बाल विकासका सबाल सम्बन्धी सूचना सामग्रीहरू उपलब्ध गराउन पहल गर्ने ।
- (ज) आवश्यकता अनुसार बालअधिकार, बालसहभागिता, बाल समूह सहजीकरणका प्रशिक्षण, गोष्ठी तथा तालिमहरूमा सहभागी हुने ।
- (झ) बाल समूहका सदस्य आफ्नो समुदाय बाहिर अन्य कुनै कार्यक्रममा सहभागी हुनुपरेमा संरक्षकको भूमिका निभाउने ।
- (२) सहजकर्ताले बाल समूहको सहजीकरण गर्दा ध्यान दिनु पर्ने विषयहरू:-
- (क) बाल समूहको बैठक तथा छलफल स्वयम् आफैले सञ्चालन नगर्ने ।
- (ख) बाल समूहको योजना तर्जुमा र निर्णय प्रक्रियामा हस्तक्षेप नगर्ने ।
- (ग) बाल समूहलाई कुनै निश्चित निर्णय गर्न नलगाउने वा निश्चित विषयमा आफ्नो धारणा नराख्ने ।
- (घ) बाल समूहका तर्फबाट निर्णायक तह तथा संयन्त्रहरूमा प्रतिनिधित्व नगर्ने ।
- (ङ) बाल समूहका सदस्यहरूलाई हप्काउने, हिंसा तथा दुर्व्यवहार गर्ने वा धम्की दिने कार्य नगर्ने ।
- (च) बाल समूहका सदस्यहरूमाझ जात, धर्म, लिङ्ग, उमेर, भाषा, भूगोल, शारीरिक तथा आर्थिक हैसियत लगायत कुनै पनि आधारमा भेदभाव नगर्ने ।
- (छ) बाल समूहको सम्पत्ति, वचत रकमहरू जथाभावी प्रयोग नगर्ने वा व्यक्तिगत हितमा उपयोग नगर्ने ।
- (ज) बाल समूहका सदस्यहरूलाई एक अर्काविरुद्ध भड्काउने, कुनै निश्चित व्यक्ति, जाति, समुह, सम्प्रदाय, दल तथा संगठनको पक्ष वा विपक्षमा उभिन तथा गतिविधि गर्न नलगाउने ।
- (झ) बाल समूहका सदस्यहरूलाई हिसात्मक गतिविधि, सावर्जनिक धनजनमा क्षति पुग्ने गतिविधि तथा अलोकतान्त्रिक र घृणा फैलाउने कार्य गर्न प्रोत्साहित नगर्ने ।
- (ञ) बाल समूहका सदस्यहरूको उचित सुरक्षाको सुनिश्चितता नगरी समुदायबाट बाहिर पठाउने वा कार्यक्रमहरूमा संलग्न नगराउने ।
- (३) सहजकर्ताले दफा १२ को उपदफा (२) मा उल्लेखित व्यवहार तथा गतिविधि गरेमा आवश्यक प्रमाण सहित नगर कार्यपालिका वा सहयोगी संस्था वा विद्यालयमा सरोकारवाला जो कोहीले उजुरी दिन सक्नेछन् । उल्लेखित गर्न नहुने व्यवहारको सम्बन्धमा सहजकर्ता नियुक्ति गर्ने संस्थाले त्यस्ता व्यक्तिसँग अग्रिम प्रतिवद्धता लिन सक्नेछ ।
- (४) सहजकर्ता विरुद्ध परेको उजुरी र गुनासोको छानविन गरी दोषी पाइएमा सम्बन्धित सहजकर्तालाई चेतावनी दिने, सहजकर्ताबाट हटाउने वा आगामी निश्चित अवधिसम्मका लागि सहजकर्ता बन्न रोक लगाउने वा अन्य आवश्यक कारवाही गरी पदबाट हटाउने कार्य नियुक्त गर्ने संस्थाले गर्न सक्नेछ ।
- (५) उजुरीको छानविन तथा निर्णयमा सम्बन्धित सहजकर्तालाई आफ्नो भनाई र स्पष्टीकरण राख्ने अवसरबाट बञ्चित गरिनेछैन ।

परिच्छेद ४

बाल समूहको बैठक तथा कार्यक्रम सम्बन्धी व्यवस्था

१३. **नियमित बैठक तथा छलफलका विषयहरू:** (१) बाल समूहको बैठकको आयोजना विद्यालय बन्द भएको समयमा र दिनको समयमा सबै सहभागीहरूका लागि पहुँचका दृष्टिकोणले उपयुक्त स्थानमा मात्र सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) बैठकमा सहजकर्ताको उपस्थिति अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।
- (३) बैठकको निर्णय तथा उपस्थिति बैठक पुस्तिका (माइन्युट) उतार गरी राख्नु पर्नेछ ।
- (४) बैठकमा सामान्यतया निम्न प्रस्तावहरूमा छलफल हुनसक्ने छ ।
- (क) अघिल्लो बैठकपछि भएका कार्यक्रम तथा प्रगतिहरूको समीक्षा,
 - (ख) बाल समूहका बारेमा सदस्य तथा अन्य बालबालिका र व्यक्तिहरूको धारणा,
 - (ग) स्थानीय बालअधिकार संरक्षणको सबाल र गर्नुपर्ने गतिविधि,
 - (घ) आगामी कार्यक्रमको मिति, स्थान र समय तय, जिम्मेवारी विभाजन र श्रोत संकलन तथा आवश्यकता अनुसार अन्य विषयहरू ।
१४. **कार्यक्रम योजना निर्माण:** (१) देहायका अवस्थालाई ध्यान दिइ बालबालिका सम्बन्धी योजना निर्माण गर्नुपर्नेछ ।
- (क) बाल समूहको बैठक तथा वार्षिक भेलाले योजना निर्माण गर्ने छ । यसरी योजना निर्माण गर्दा त्रैमासिक एउटा कार्यक्रम राख्नु पर्नेछ ।
- (ख) बाल समूहको कार्यक्रम योजना निर्माण गर्दा स्थानीय पर्व, मौसम, खेतीपातीको क्यालेन्डर, विद्यालयको शैक्षिक क्यालेन्डरसँग नजुधिने गरी अनुसूची ३ को ढाँचामा बनाउनुपर्नेछ ।
- (२) बाल समूहको कार्यक्रम मूलतः देहायको विषयमा केन्द्रित हुनुपर्नेछ ।
- (क) बालअधिकारको प्रचार प्रसार बालबालिकाले स्थानीय तहमा गीत, कविता, खेल, कथा, वक्तृत्वकला, चित्रकला, भित्तेपत्रिका, सडक नाटक, रेडियो कार्यक्रम, पत्रपत्रिकामा लेख लेखेर आदिको माध्यमबाट बालअधिकारका बारेमा प्रचार प्रसार गर्ने ।
- (ख) बालअधिकार अनुगमन: बाल समूहहरूले आफ्नो क्षेत्रका विभिन्न स्थानीय तहमा गुनासो पेटिका राखेर, साथीहरूको समुहमा छलफल गरेर, आफ्नो विद्यालय तथा समुदायको अनुगमन भ्रमण गरेर बालअधिकारको अवस्थाको अनुगमन गर्न सक्नेछन् । बाल समूहले अनुगमनबाट देखेका विषयहरू विद्यालय व्यवस्थापन समिति, नगरपालिकाको कार्यालय, बालमैत्री स्थानीय शासन समिति, शिक्षा समिति, टोल विकास संस्था वा सहयोगी संस्था समक्ष आवश्यक कारवाहीका लागि प्रस्तुत गर्न सक्नेछन् ।
- (३) सेवाका लागि सम्प्रेषण र सुझाव: बाल समूहहरूले आफ्नो समुदाय तथा विद्यालयमा हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार, शिक्षा तथा स्वास्थ्यबाट वञ्चित भएका बालबालिका फेला परेमा वा त्यस्ता गुनासोहरू आएमा सेवा प्रदायक संस्थाहरूसँग सम्पर्क गरी सम्बन्धित बालबालिकालाई सेवाको लागि सिफारिस गर्ने लगायत यस्ता बालबालिकाको विकास र संरक्षणमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।
- (४) शैक्षिक तथा व्यक्तित्व विकासका कार्यक्रमहरू: बाल समूहहरूको सदस्यहरूका लागि व्यक्तित्व विकास तथा शैक्षिक विकासका विभिन्न रचनात्मक गतिविधिहरू, खेलकुदका गतिविधिहरू, बाल भित्तेपत्रिका, वक्तृत्वकला, हिज्जे प्रतियोगिता, सडक नाटक, छोटो समयका विभिन्न सीप, कलाका प्रशिक्षण कार्यहरू गर्न सकिनेछ ।
- (५) सामुदायिक स्वयम सेवा:-

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

(क) बाल समूहका १४ वर्षभन्दा माथिका बालबालिकाले सुरक्षित ढंगले वयस्कहरूको साथमा गर्ने सामुदायिक स्वयंसेवाका कार्यहरू पर्दछन् । तर यस्तो सामाजिक स्वयंसेवा कार्य दैनिक ६ घण्टाभन्दा बढी र लगातार ३ घण्टाभन्दा बढी हुनेछैन ।

(ख) सामुदायिक स्वयंसेवाका कार्यहरूमा बालबालिकाको नैतिक र भौतिक सुरक्षाको सुनिश्चितता हुनुपर्नेछ ।

(ग) प्रचलित कानूनबमोजिम निकृष्ट वा जोखिमयुक्त बालश्रम तथा बालश्रम ठहरिने गतिविधिमा बालबालिकाले स्वयंसेवा गर्नसक्ने छैनन् ।

(६) निणर्य प्रक्रियालाई प्रभावित पार्ने बाल समूहहरूले सामूहिक रूपमा वा प्रतिनिधि मार्फत् बालअधिकारका सरोकारहरूलाई स्थानीय योजना तथा नीतिहरूमा सम्बोधन गराउनका लागि बाल भेला, अन्तरक्रिया, बाल सुनुवाइ, प्रतिनिधि मण्डल भेटघाट जस्ता कार्यक्रमहरू गर्न सक्नेछन् ।

१५. बाल समूहले सञ्चालन गर्न नसक्ने कार्यक्रमहरूको सीमा: (१) कुनै राजनीतिक दल वा त्यसको भातृ संगठनका पक्षपोषण वा विरोध गर्न ।

(२) समुदायको सावर्जनिक वा निजी सम्पत्ति दुरुपयोग तथा कसैको जीउ ज्यानमाथि क्षति पुऱ्याउने कार्य ।

(३) समुदायका निश्चित जातजाति, धर्म, क्षेत्र वा पेशाकर्मिप्रति गलत भावना र दृष्टिकोण सम्प्रेषण गर्ने कार्य ।

(४) हिंसा र दुर्व्यवहार पीडित तथा प्रभावित बालबालिकाको गोपनीयता भंग हुने र पहिचान खुल्ने गतिविधिहरू ।

(५) सांस्कृतिक कारण बाहेक रातको समयमा र आफ्नो विद्यालय वा समुदायभन्दा बाहिर गएर गरिने गतिविधि तथा कार्यक्रमहरू ।

तर प्रतिस्पर्धा वा आयोजकहरूले उचित सुरक्षा प्रबन्ध गरेको अवस्थामा भने समुदाय वा विद्यालय भन्दा बाहिर गएर कार्यक्रम गर्न सकिनेछ ।

(६) उचित सुरक्षाको प्रबन्ध र आवश्यक पूर्व अनुमति बेगर सहभागीहरू जिउ ज्यानमा खतरा पुग्ने साहसिक खेलहरू खेलाउने कार्यहरू ।

(७) बाल समूह कोष निर्माण वा आय आर्जनका लागि बालश्रम तथा कुनैपनि व्यापार, व्यवसाय गर्ने कार्यहरू ।

(८) सिंगो परियोजना सञ्चालन गर्ने वा ठूला र लामो समयका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने कार्य ।

(९) सामाजिक रूपमा अस्वीकार्य तथा नकारात्मक सामाजिक प्रभाव पार्ने कार्यहरू ।

(१०) सामाजिक शान्ति सुव्यवस्था तथा सुरक्षामा नकारात्मक असर पर्ने देखिएमा बालअधिकारकर्मि, टोल विकास संस्था तथा बालमैत्री शासन समन्वय समितिको परामर्शमा सुरक्षा निकाय वा नगरपालिका वा विद्यालयले निश्चित गतिविधिलाई रोक लगाएका कार्यहरू ।

परिच्छेद ५

बाल समूहको आर्थिक कोष व्यवस्थापन

१६. आर्थिक व्यवस्थापन: (१) बाल समूहको आर्थिक कोषमा देहायको रकम रहनेछ ।

(क) स्वेच्छिक रूपमा उठेको सदस्यहरूको नवीकरण वा मासिक शुल्क,

(ख) चन्दा तथा सहयोग,

(ग) संस्थाहरूबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहायता,

(घ) विद्यालयबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहायता,

(ङ) स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहायता,

(च) स्थानीय समूह तथा निजी क्षेत्रहरूबाट प्राप्त हुने सहायता

(छ) व्यक्तिबाट प्राप्त हुने स्वेच्छिक सहायता

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

(ज) अन्य आय ।

- (२) बाल समूहले आर्थिक सहायताको निम्ति सामान्य निवेदन दिए पुग्नेछ । बाल समूहका लागि सामान्यतया पाँच हजार रुपैयाँ भन्दा बढीको सहयोग दिनुपरेमा नगद प्रदान नगरी सोझै जिन्सी वा सेवा खरिद गरी सहयोग गर्न पनि सकिनेछ ।
- (३) बाल समूहको आर्थिक कारोवार प्रचलित सामान्य लेखाको सिद्धान्त अनुसार हुनेछ । साथै बाल समूहलाई सोझै परियोजना वा अभियान सञ्चालन गर्नका लागि सम्झौता गरी रकम प्रदान गर्न सकिने छैन ।
- (४) बाल समूहले आफ्नो गतिविधि सञ्चालन गर्न आफ्नो विद्यालय वा समुदायमा आर्थिक स्रोत संकलनका लागि बालमैत्री कार्यक्रमहरू आयोजना गर्न सक्नेछन् । यस्ता कृयाकलापमा देउसी-भैलो, साँस्कृतिक कार्यक्रम, खेल प्रतियोगिता जस्ता कार्यक्रमहरू हुन सक्नेछन् । यस्ता कार्यक्रम आयोजना हुँदा आबद्ध निकायको स्वीकृति, सहजीकरण र सुपरिवेक्षण अनिवार्य रहनेछ ।
- (५) बाल समूहले संकलन गरेको रकम उनीहरूले आयोजना गर्ने बालमैत्री गतिविधि तथा बालबालिका सम्बन्धी आपतकालिन अवस्थाहरूमा खर्च गर्न सकिने छ तर भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण तथा मर्मत सम्भार जस्ता कार्यहरूमा खर्च गर्न पाइने छैन ।
- (६) बाल समूहको वार्षिक आयव्यय विवरण सामान्य ढाँचामा उल्लेख गरी राख्नुपर्नेछ । बाल समूहको बृहत गतिविधि सञ्चालन गर्न परेमा सहजकर्ताले आर्थिक व्यवस्थापन र सहजीकरणमा सहयोग गर्नुपर्नेछ । यसरी व्यवस्थापन गर्दा आर्थिक हिसाब किताब बाल समूहबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।
- (७) बैंक वा वित्तीय संस्थामा खाता संचालन गर्न बाल समूहले आफ्ना सल्लाहकार वा सहजकर्ता मध्ये बाट १ जना र समूहमध्येबाट २ जना गरी तीन जनाको संयुक्त दस्तखतबाट गर्न सकिने छ । कोषबाट रकम झिक्नु पर्दा बाल समूहको निर्णय अनिवार्य रूपमा हुनु पर्ने छ । बाल समूह/सञ्जालको निर्णय अनुसार कोषको रकम खर्च गर्न सकिने छ ।

परिच्छेद ६

बाल समूह र अन्य निकायहरूको सम्बन्ध र सहकार्य

१७. नगरपालिकासँगको सम्बन्ध र सहकार्य: (१) सबै बाल समूहहरू आफ्नो वडा कार्यालय वा नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा तोकिएको विधि र प्रकृत्यामा सूचीकृत हुनेछन् ।
- (२) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको बाल समूहको विवरण अद्यावधिक गर्ने र सरोकारवाला निकायमा आदान प्रदान गर्न सक्नेछ ।
 - (३) नगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा बाल समूहका गतिविधि, बाल समूह र सहजकर्ताको प्रशिक्षण तथा बाल समूह प्रतिनिधिको परामर्श जस्ता कार्यक्रमहरू राख्न सक्नेछ ।
 - (४) बाल समूहले नगरपालिका सँग स्थानीय विकासका कृयाकलापहरूमा बालबालिका सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम, सुविधा र उपलब्धीहरूको बारेमा सूचना माग गर्ने, त्यस्ता जानकारीहरू प्रचार प्रसार गर्ने तथा कार्यक्रम र सेवाहरूको अनुगमन गर्न सक्नेछन् ।
 - (५) बाल समूहले नगरपालिकासँग आफ्ना कार्यक्रमहरूका लागि आर्थिक सहायता तथा प्राविधिक र सामग्री सहयोगको अनुरोध गर्न सक्नेछ ।
 - (६) बाल समूहले आफूले सम्पादन गरेका कार्यक्रमहरूको अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा प्रगति विवरण सहितको प्रतिवेदन वडा/नगरपालिकामा उपलब्ध गराउनुपर्ने छ ।

१८. बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय समितिहरूसँगको सम्बन्ध र सहकार्य: (१) नगरपालिका भित्र नगरपालिकास्तरीय तथा वडास्तरीय बालमैत्री स्थानीय शासन समिति, टोल विकास संस्था, स्थानीय मानव बचेबिखन नियन्त्रण समिति, शिक्षा समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जोखिम न्यूनिकरण समिति, नगर स्वास्थ्य समिति र स्थानीय खानेपानी तथा सरसफाई समिति जस्ता बालबालिकासँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने विभिन्न समिति हुन सक्नेछन् ।
- (२) यी समितिहरूमा बाल समूह वा सञ्जालका प्रतिनिधिहरू सदस्य वा पर्यवेक्षकका रूपमा सहभागी गराउन सकिनेछ ।
- (३) यस्ता समितिहरूको वार्षिक कार्यक्रम तथा कार्ययोजनामा बाल परामर्श, बालबालिकाको क्षमता विकास, बालबालिकासँग साझेदारीमा गरिने गतिविधिहरू तय गरी समावेश गर्न सकिनेछ ।
- (४) यस्ता समितिहरूले बाल परामर्श तथा विभिन्न समयमा बाल समूह तथा बालबालिकाबाट प्राप्त हुन आएका गुनासा र सुझावहरूलाई नगरपालिकाको योजना प्रक्रियामा पुर्याउने गर्न सक्नेछन् ।
- (५) बालबालिकाले सम्प्रेषण गरेका तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्ने समस्याहरूमा सम्बोधन गर्न सम्बन्धित निकायहरूबीच समन्वय गर्ने तथा बाल समूहका गतिविधिहरूलाई प्रोत्साहन गर्न उत्कृष्ट बाल समूह पुरस्कार तथा सम्मानका कार्यक्रमहरू गर्न सकिने छ ।
१९. बाल सहभागिता प्रवर्द्धनमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको भूमिका: (१) विद्यालयमा रहेका बाल समूहहरू विद्यालय व्यवस्थापन समितिसँग आवद्ध गर्नुपर्ने छ ।
- (२) विद्यालयको वार्षिक कार्यक्रम, बजेट तथा कार्ययोजनाको निर्माण गर्दा बालबालिकासँगको परामर्शमा बाल समूहका गतिविधिलाई सहयोग पुर्याउने कार्यक्रमहरू राख्न सकिनेछ ।
- (३) विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा बाल समूहका प्रतिनिधिलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा सहभागी गराउन सकिने छ र यस्ता बैठकहरूमा बालबालिकाका सरोकारका विषयहरू प्रस्तुत गर्न लगाउन सकिनेछ ।
- (४) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा छलफल हुने संवेदनशील र विवाद सृजना हुनसक्ने विषयहरू जस्तै: शिक्षक नियुक्ति र कार्बाही, निर्माणको ठेक्का पट्टा तथा अनियमितता जस्ता विषयको छलफलमा बालबालिकालाई प्रत्यक्ष सहभागी बनाइने छैन ।
- (५) विद्यालयमा रहने शिक्षकको व्यवहारिक सीप तथा शैली विकास (बालमैत्री शिक्षण विधि), बालमैत्री भौतिक संरचनाको निर्माण स्वरूप र गुणस्तरका विषयहरूमा भने बाल समूहका सदस्य र सकेसम्म धेरै बालबालिकाको सुझाव लिन सकिनेछ ।
२०. अन्य संघसंस्था तथा सेवा प्रदायक निकायहरूको भूमिका: (१) नगरपालिका भित्र क्रियाशील विभिन्न संघ संस्था तथा सेवा प्रदायक निकायहरूले बालबालिकाका प्रत्यक्ष प्रभावित हुने वा उनीहरू लक्षित कार्यक्रम, निर्णय तथा योजना प्रक्रियामा बाल समूहका प्रतिनिधिहरूसँग परामर्श गर्नुपर्नेछ ।
- (२) यस्ता संस्था तथा सेवा प्रदायक निकायहरूले बालबालिकाको लागि निःशुल्क उपलब्ध सेवा सुविधा तथा कार्यक्रमहरूको बारेमा प्रचार प्रसार गर्न, सेवाको विषयमा सरोकारवाला बीच संचार एवं कार्यक्रमहरूको बारेमा प्रभावकारिताको अनुगमन गर्न बाल समूहसँग सहकार्य गर्न सक्नेछन् ।
- (३) सेवा प्रदायक निकायहरूले बाल समूहका सदस्य तथा बाल समूहसँग सहकार्य र परामर्श कार्यहरू गर्दा उनीहरूको नियमित शिक्षालाई नकारात्मक प्रभाव पार्ने र विद्यालय समयमा असर पार्ने गरी गर्न सकिने छैन ।
- (४) सेवा प्रदायक निकायहरूले बाल समूहका सदस्यहरूलाई अनिवार्य सहभागिताको नियम लागू गर्न सक्नेछैन ।

(५) सेवा प्रदायक निकायहरूले बालबालिकालाई जोखिमपूर्ण हुने विवादित विषय, फौजदारी अपराधका उजुरी लगायतका विषयमा छलफल गर्न वा उनीहरूको राय वा निष्कर्ष माग्न र त्यस्ता क्षेत्रमा काममा लगाउन सक्नेछैनन् । तर न्यायिक प्रक्रियामा प्रभावित बालबालिकासँग गरिने परामर्श गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(६) सेवा प्रदायक निकायहरूले बालबालिका सहभागी भएर गरिएका सामुदायिक कार्यको बदलामा भत्ता वा ज्याला प्रदान गर्नसक्ने छैनन् । तर यातायात खर्च र सहायक सामाग्री दिन फरक पर्नेछैन ।

२१. नगरपालिकाको योजना तर्जुमामा बाल समूहका प्रतिनिधिको व्यवस्था:(१) नगरपालिकाबाट हुने योजना निर्माण

चक्रमा बाल समूहको प्रतिनिधित्व र सहभागिता अनिवार्य गर्न सकिनेछ ।

(२) वस्ती तथा वडा स्तरमा हुने योजना छलफलमा सहभागी हुन बाल समूहका सदस्य वा प्रतिनिधिहरूलाई निमन्त्रणा गर्न सकिने छ । भेलामा उनीहरूको सरोकार राख्ने विषयमा धारणा राख्न निश्चित समय प्रदान गरिने छ ।

(३) नगर वा वडास्तरमा तोकिएको प्रक्रियामा बाल भेलाको आयोजना गरी स्थानीय योजना निर्माणका लागि बालबालिकासँग परामर्श लिन सकिनेछ ।

परिच्छेद ७

विविध

२२. बाल समूहभित्र दलगत राजनीतिक प्रभाव पार्न नहुने: (१) बाल समूह भित्र दलगत राजनीतिक प्रभाव हुन नदिनका लागि देहायका उपाय अवलम्बन गर्न सकिनेछ ।

(क) बाल समूहका सदस्यहरू तथा सहजकर्ता कुनैपनि राजनीतिक दल वा दलका भातृ संगठनको नेतृत्वमा रहेको व्यक्ति चयन नगर्ने ।

(ख) बाल समूह तथा यसका सदस्यहरूले विभिन्न राजनीतिक दलहरूसँग बालअधिकार प्रवर्द्धन र संरक्षणका विषयमा खुला अन्तक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम आयोजना गर्नुपर्ने ।

(ग) बाल समूहले कुनै एक राजनीतिक दल वा संगठनसँग सयुक्त कार्यक्रमहरू आयोजना नगर्ने ।

(घ) बाल समूहले सार्वजनिक पदमा निर्वाचित वा नियुक्त राजनीतिक व्यक्ति वाहेक अन्य राजनीतिक दलका प्रतिनिधि वा व्यक्तिलाई कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि, अतिथि वा श्रोत व्यक्ति नबनाउने ।

(ङ) बाल समूहले कुनै राजनीतिक दलको पक्ष वा विपक्षमा हुनेगरी कार्यक्रम तथा गतिविधिहरू सञ्चालन नगर्ने ।

(च) बाल समूहले राजनीतिक दल वा भातृसंगठनका बारेमा विशेष जानकारी दिने वा उसको सदस्य बन्न प्रेरित गर्ने कार्यक्रम तथा गतिविधिहरू सञ्चालन नगर्ने ।

२३. बाल समूहभित्र सद्भाव, सद्व्यवहार र सुरक्षित अभ्यास प्रवर्द्धन: (१) बाल समूहभित्र सद्भाव, सद्व्यवहार र सुरक्षित अभ्यास प्रवर्द्धन गर्न देहाय अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

(क) बाल समूहले आफ्नो संगठन निर्माण, व्यवस्थापन तथा कार्य प्रक्रियाका सम्बन्धमा आचारसंहिता निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

(ख) बाल समूह तथा यसका सदस्यहरूले सामाजिक कुरीति, भेदभावको अभ्यास र गलत प्रचलनहरूका विषयमा बोल्न र त्यस्ता अभ्यासहरू नगर्न सदस्यहरूलाई प्रशिक्षित गर्नु पर्नेछ ।

(ग) बाल समूहका सदस्यहरूलाई सामाजिक सद्भाव प्रवर्द्धन गर्न सबै धर्म, जातजाति र समुदायबीच सम्मान गर्न उनीहरूको असल संस्कृति र अभ्यासहरूका बारेमा बुझ्न, विभिन्न समयमा विविध साँस्कृतिक कार्यक्रमहरू आयोजना गर्न सकिनेछ ।

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

(घ) समुदाय वा विद्यालयमा रहेको बाल समूहको नेतृत्वमा विभिन्न समुदायको प्रतिनिधित्व हुन सक्ने व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

(ङ) बाल समूहको बैठकमा संस्कृति छलफलको प्रस्ताव नै बनाएर नियमित रूपमा सदस्यहरूले पालैपालो आफ्नो धर्म, संस्कृतिका बारेमा र असल कुराहरूका बारेमा प्रस्तुति र छलफल गर्ने नियम बनाउन सकिनेछ ।

२४. बाल समूहका गतिविधि, पारदर्शिता तथा आन्तरिक सुशासन: (१) बाल समूहका गतिविधि, पारदर्शिता तथा आन्तरिक सुशासन सम्बन्धमा देहायअनुसार गर्नु पर्नेछ ।

(क) बाल समूहले आयोजना गर्ने सबै गतिविधिहरूले बालबालिका तथा समुदायको हित प्रवर्द्धन गर्न सक्छन्, त्यस्ता बाल समूहको गतिविधिहरूको बारेमा गुनासो र प्रतिक्रिया दिने व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

(ख) बाल समूहका गतिविधिहरूका बारेमा प्रतिक्रिया दिन वा गुनासो व्यक्त गर्न सम्बन्धित संस्था, विद्यालय, वडा कार्यालय र नगरपालिकामा सुझाव पेटिकाको स्थापना र सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

(ग) सुझाव पेटिका मासिक रूपमा खोल्ने र प्राप्त सुझावहरूलाई लिखित रूपमा उल्लेख गरी रजिष्टरमा अभिलेखीकरण गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) प्राप्त सुझावहरूलाई सहजकर्ता र बाल समूहका प्रतिनिधिहरू वसी छलफल तथा प्राथमिकीकरण गरी सुझावका आधारमा बाल समूहका गतिविधिहरूमा सुधार गर्नुपर्नेछ । तर सुझाव वा गुनासाको आधारमा मात्रै बाल समूह विघटन गर्ने वा बाल समूहका गतिविधिहरूलाई निषेध गर्ने वा रोक्ने कार्य गर्न सकिने छैन ।

(च) विद्यालयमा आधारित बाल समूहका गतिविधिहरूका बारेमा समुदाय तथा अविभावकहरूले विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा प्रधानाध्यापकलाई प्रत्यक्ष भेटेर पनि सुझाव दिन सक्नेछन् ।

२५. बाधा अडकाउ फुकाउ: यस निर्देशिका अनुसार कार्यान्वयन गर्दा बाधा अडकाउ परेमा बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार नगर कार्यपालिकामा हुनेछ ।

२६. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस निर्देशिकामा लेखिएको कुरा यसै बमोजिम हुने र अन्य कुरा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२७. खारेजी तथा बचाउ: यो निर्देशिका प्रारम्भ हुनु भन्दा अगाडि यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र गठन भएका बाल समूह/सञ्जाल/बालक्लवहरू/बालमञ्चहरू यसै बमोजिम गठन भएको मानिनेछ ।

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

अनुसूची १

दफा ९ (१) सँग सम्बन्धित

सूचीकरण सम्बन्धी निवेदन पत्र

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू/वडा सचिवज्यू
भिमाद नगरपालिका, तनहुँ।

विषय: बाल समूह सूचीकृत गरिपाउँ ।

महोदय, भिमाद नगरपालिकाको बालसमूह गठन तथा सहजीकरण निर्देशिका, २०८२ बमोजिम हामिले भिमाद नगरपालिका वडा नं.....मा बाल समूह गठन गरी सूचीकृत गर्नको लागि देहायको विवरण खोली निवेदन पेश गरेका छौं । निर्देशिकाको अनुसूची २ बमोजिम बैठकको निर्णय प्रतिलिपि, अनुसूची ३ बमोजिम कार्ययोजना, कार्यसमितिका पदाधिकारीहरूको जन्मदर्ताको प्रमाण-पत्रका प्रतिलिपिहरू र अनुसूची ६ बमोजिमको विधान यसैसाथ संलग्न गरी यो निवेदन पेश गरेका छौं ।

विवरण :

१) बाल समूहको नाम :

२) पदाधिकारीहरूको विवरण:

सि.नं.	नाम	पद	ठेगाना	वर्ष	जात	लिङ्ग	कक्षा	हस्ताक्षर
१.								
२.								
३.								
४.								
५.								
६.								
७.								
८.								
९.								
१०.								

३) बाल समूहको ठेगाना:

४) सहजकर्ताको नाम र सम्पर्क नं.:

५) सल्लाहकारको नाम र सम्पर्क नं.:

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

अनुसूची - २

दफा ९ (१) सँग सम्बन्धित

बाल समूह बैठक माइन्टको नमूना

बाल समूहको नाम :

बैठक नम्बर:

बैठक मिति :

सहजकर्ताकोनाम :

आज मिति..... मा भिमाद नगरपालिका वडा नं. को बाल समूहको बैठक यस समूहका अध्यक्ष श्री..... को अध्यक्षतामा बस्यो । बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूबीच तपशिलमा उल्लेखित प्रस्तावहरू उपर छलफल गरी निर्णय गरियो ।

बालसमूहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको उपस्थिति :

१)

२)

३)

४)

५)

६)

७)

८) आमन्त्रित सहजकर्ता

९) आमन्त्रित अन्य

बैठकका प्रस्तावहरू

क)

बैठकका निर्णयहरू

क)

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

अनुसूची- ३

दफा ९ (१) सँग सम्बन्धित

बाल समूह कार्ययोजना फारम

१. बाल समूहको नाम :

ठेगाना :

सहजकर्ताका नाम र सम्पर्क नं:

अध्यक्षको नाम र सम्पर्क फोन :

सूचीकरण नं.....

कार्यक्रमको नाम	विषय	कहाँ गर्ने	कहिले गर्ने	श्रोत व्यवस्था	प्रमुख जिम्मेवार निकाय

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

अनुसूची - ४

दफा ९ (४) सँग सम्बन्धित

बाल समूह कार्य प्रगति विवरण फारम

बाल समूहको नाम:

बाल समूहको ठेगाना :

सहजकर्ताको नाम र सम्पर्क नं.:

अध्यक्षको नाम र सम्पर्क फोन :

सूचीकरण नम्बर...

सम्पन्न कार्यक्रमको नाम	विषय	कार्यक्रम भएको स्थान	मिति	खर्च भएको रकम र श्रोत	सहभागी संख्या

अनुसूची- ५

दफा ९ (९) सँग सम्बन्धित

सूचीकरण प्रमाण-पत्र

सूचीकरण नं.

सूचीकरण भएको

मिति:

गण्डकी प्रदेश, तनहुँ जिल्ला, भिमाद नगरपालिका वडा नं..... स्थित १८ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको वडा स्तरीय/समुदाय स्तरीय/विद्यालय स्तरीय/नगरपालिका स्तरीय बाल भेला बाट गठन भएको श्री..... बाल समूहलाई यस नगरपालिका/वडा कार्यालयमा सूचीकृत गराइएको जानकारी गराइन्छ ।

तपाईंहरूको बाल समूहले सबै बालबालिकालाई बालमैत्री वातावरणमा सम्पूर्ण आधारभूत अधिकार प्रत्याभूति गर्नको लागि सक्रिय सहयोग गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

प्रमाणित गर्नेको

हस्ताक्षर

नामथर:

पद:

मिति :

अनुसूची- ६

दफा ९ (६) सँग सम्बन्धित

विधानको नमूना

.....बाल समूहको विधान २०.....

प्रस्तावना: बालअधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धनमा हामी बालबालिकाहरूबाटै सहयोग पुऱ्याउने अभिप्रायले बालअधिकार प्राप्तिका लागि महत्वपूर्ण सहयोगी सरोकारवाला पक्षहरूमा सचेतना अभिवृद्धि गर्दै हामी बालबालिकाहरूको भविष्यलाई उज्यालोतर्फ डोर्याउन, बालबालिकामा भएको क्षमता र प्रतिभाको विकास र प्रस्फुटन गर्नुका साथै बालबालिकाहरूको बालबचाउ, बालविकास र बालसंरक्षणको अधिकार प्राप्तिसमा महत्वपूर्ण योगदान गरी आफ्नो अधिकार प्राप्त गर्न बालसहभागिता मार्फत हामी बाल समूहका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरू सहमत भई हाम्रो बाल समूहको नाम राखी भिमाद नगरपालिकाको वडा नं.,मा बाल समूहको सम्पर्क कार्यालय रहने गरी यो बाल समूहको विधान तयार गरी बाल समूह सूचीकरणका लागि यस..... बाल समूहको मिति..... को कार्यसमितिको बैठकको निर्णयानुसार यो विधान तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- १.१ यस बाल समूहको नाम..... रहनेछ । यो बाल समूह वडा/समुदाय/विद्यालय/नगरपालिका स्तरीय बाल समूहको रूपमा रहनेछ ।
- १.२ यो विधान भिमाद नगरपालिका/वडा कार्यालयमा सूचीकरण भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।
- १.३ यस बाल समूहको ठेगाना भिमाद नगरपालिका वडा नं..... विद्यालय...../.....समुदायमा रहनेछ ।
- १.४ यस बाल समूहको छुट्टै छाप रहनेछ । छापमा गोलाकार घेराको वरिपरि बाल समूहको नाम, ठेगाना र स्थापना मिति तथा बीचमा एक बालक र एक बालिका अंकित लोगो रहनेछ ।

परिच्छेद-२

परिभाषा, उद्देश्य र सदस्यता

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा,
- २.१ "बाल समूह" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम समुदाय, वडा र विद्यालयमा रहेका १८ वर्ष उमेर पूरा नभएका बालबालिकाहरू जम्मा भएको बाल भेलाबाट गठित समुदायस्तरीय बालसञ्जाल, विद्यालय स्तरीय बालक्लव, वडास्तरीय बालसञ्जाल, र नगरपालिकास्तरीय बालमञ्चलाई जनाउनेछ ।
- २.२ "सदस्य" भन्नाले यस विधान बमोजिम बाल समूहमा आवद्ध हुन योग्य १८ वर्षभित्रका सम्पूर्ण बालबालिका सम्झनुपर्दछ ।
- २.३ "विधान" भन्नाले बाल समूहको विधान सम्झनुपर्नेछ ।
- २.४ "बालभेला" भन्नाले बाल समूहको वार्षिकरूपमा हुने बालभेलालाई जनाउँदछ ।
- २.५ "कार्यसमिति" भन्नाले विधान बमोजिम गठन भएको कार्यसमितिलाई जनाउनेछ ।
- २.६ "सल्लाहकार समिति" भन्नाले बाल समूहमा काम गरी अनुभव प्राप्त पूर्व पदाधिकारी एवं कार्यसमितिले मनोनित गरेका अन्य व्यक्तिहरूको समूहलाई जनाउनेछ ।
- २.७ "उपसमिति" भन्नाले आवश्यकताअनुसार गठन भएका सदस्यहरूको समूहलाई जनाउनेछ ।
- २.८ "बालक" भन्नाले बालक र बालिका दुवैलाई सम्झनुपर्दछ ।

३. बाल समूहको उद्देश्य : निम्न उद्देश्यहरू लिई यो बाल समूह स्थापना गरिएको छ।

- (क) हामी बालबालिकाहरूको भविष्यको लागि राम्रो जग बसाउन,
- (ख) हामी निष्क्रिय रहने समयको सदुपयोग गर्न,
- (ग) समूहसँग बसेर छलफल गर्न,
- (घ) बालबालिका, परिवार तथा समुदायका लागि उपयोगी हुने विषयहरूमा चेतना जगाई कार्य जिम्मा दिन र लिन,
- (ङ) बालबालिकाहरूमा सामाजिक र एकताको भावना जागृत गराउन,
- (च) कार्यक्रम र व्यवहारले सिकाएका राम्रा कुराहरू व्यवहारमा उतार्न र समुदायमा परिवर्तन ल्याउन,
- (छ) बालअधिकारसँग सम्बन्धित समस्या केलाउन र समाधान गर्न सक्ने बन्न,
- (ज) नेतृत्व र आत्मविश्वास विकास गर्न साथै हामी र हाम्रो भावनाको विकास गर्न,
- (झ) बालअधिकारसँग सम्बन्धित विभिन्न क्रियाकलापहरूमा विद्यालय तथा समुदायमा रहेका दलित, अपांग, पछाडि पारिएका विद्यालय पढ्दै गरेका बालबालिकाहरूको समेत सामूहिक सहभागिता जुटाउन ।

४. बाल समूहको उद्देश्य प्राप्तिका लागि सञ्चालन गरिने क्रियाकलापहरू

- (क) बाल समूहमा आबद्धता
- (ख) कार्यसमितिको चयन
- (ग) वार्षिक कार्ययोजना निर्माण
- (घ) कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने

५. सदस्यता सम्बन्धी व्यवस्था

५.१ सदस्यको प्रकार : हाम्रो बाल समूहमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहनेछन् ।

- (क) साधारण सदस्य (१८ वर्षभित्रका बाल समूहमा आबद्ध हुन चाहने सम्पूर्ण बालबालिकाहरू)
- (ख) कार्यसमिति सदस्य (बालभेलाबाट गठन भएको निर्देशिका बमोजिमका पदाधिकारीहरू)
- (ग) आवश्यक परेमा अन्य प्रकारका सदस्यहरू समितिले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

५.२ सदस्यता प्रदान गर्ने विधि र नियमहरू

- (क) यस बाल समूहको सदस्य बन्नका लागि ८ वर्ष देखि १८ वर्ष ननाघेको बालबालिका हुनुपर्नेछ ।
- (ख) १८ वर्ष उमेर पूरा भईसकेपछि यस बाल समूहको सदस्यबाट स्वतः हटनेछन् र सल्लाहकारको रूपमा कार्य गर्न सक्नेछन् ।
- (ग) बाल समूहमा सदस्य बन्नका लागि कार्यसमितिले तोके बमोजिम सूचीकरण हुन सक्नेछन् ।
- (घ) प्रत्येक सदस्यहरूले बाल समूहले निर्दिष्ट गरेका आचरणहरू पूरा गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ३

बालभेला तथा कार्यसमिति

६. बैठकसम्बन्धी व्यवस्था

६.१ कार्यसमितिको बैठक बर्षमा कमिमा ३ पटक बस्नेछ, आवश्यकतानुसार बालभेलाको आयोजना गर्न सक्नेछ ।

६.२ पच्चीस प्रतिशत सदस्यहरूले बालभेला बोलाई पाउँ भनी बाल समूहका अध्यक्षसमक्ष निवेदन गरेमा अध्यक्षले विशेष बालभेला बोलाउन सक्नेछ ।

६.३ बालभेलाका लागि ७ दिन अगावै भेलाहुने स्थान, समय, मिति र छलफल हुने विषय सहित सम्पूर्ण सदस्यलाई उपस्थितिको लागि सूचना दिनुपर्नेछ ।

७ कार्य समिति गठन विधि र पदावधि

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

७.१ बालभेलाले प्रत्येक २ वर्षमा लोकतान्त्रिक प्रणालीबाट आफ्ना सदस्यहरूमध्येबाट अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष १, सचिव १, सहसचिव १, कोषाध्यक्ष १, र सदस्यहरू सहित कार्यसमितिको गठन गर्नेछ ।

७.२ यसरी गठन भएको कार्यसमितिको पदावधि २ वर्षको हुनेछ ।

८. बालभेलाको काम, कर्तव्य र अधिकार

८.१ सभाको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले प्रस्तुत गरेका सूचीमा समावेश भएका विषयहरूमा छलफल गरी निर्णय गर्ने,

८.२ बाल समूहको गतिविधि समिक्षा गरी आवश्यक नीति निर्देशन तयार गर्ने,

८.३ वार्षिक कार्यक्रम र कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत गर्ने,

८.४ विधान संसोधन गर्नुपर्ने भए सो कुरा उल्लेख गरी वडा कार्यालय/विद्यालयको सिफारिसका साथ भिमाद नगरकार्यपालिकामा पेश गरी संसोधन गर्ने,

८.५ अन्य तोकिएका कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद-४

कार्य समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

९. पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार

९.१ अध्यक्ष

(क) कार्य समिति र बालभेलाको अध्यक्षता गर्ने,

(ख) संस्थाको हितको लागि गर्नुपर्ने कर्तव्यको प्रमुख दायित्व वहन गर्ने,

(ग) संस्थाका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने र गर्न लगाउने,

(घ) संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्न अन्य आवश्यक काम गर्ने,

(ङ) मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने,

(च) समुदाय, वडा, विद्यालय, भिमाद नगरपालिका र अन्य सहयोगी संस्थाहरू बीच समन्वयकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने ।

९.२ उपाध्यक्ष

(क) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा निजले गरी आएको अधिकारहरू प्रयोग गर्ने,

(ख) अन्य वखतमा अध्यक्षको सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने,

(ग) अध्यक्ष तथा कार्यसमितिले तोकेको गर्ने ।

९.३ सचिव

(क) बालभेला र कार्य समितिको निर्णय अनुरूप संस्थाको कार्यसञ्चालनमा सहयोग गर्ने,

(ख) बैठक बोलाउने र बैठकको निर्णय अभिलेख राख्ने,

(ग) बैठकमा राखिने विषयहरूमा अग्रिम जानकारी गराउने,

(घ) बाल समूहमा प्राप्त भएका सूचनाहरू अन्य पदाधिकारीहरूलाई जानकारी गराउने,

(ङ) बैठकको माइनुट गर्ने,

(च) कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

९.४ सहसचिव

(क) सचिव अनुपस्थित भएको खण्डमा सचिवले गर्ने सबै कामहरू गर्ने,

(ख) अध्यक्षले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

९.५ कोषाध्यक्ष

(क) संस्थाको सम्पूर्ण नगदी, जिन्सी सामानको जिम्मा लिने र त्यस सम्बन्धी श्रेस्ताहरू अद्यावधिक राख्ने,

(खण्ड ९) भिमाद मंसिर २ गते, २०८२ साल (संख्या ६)

(ख) संस्थाको आय व्ययको विवरण कार्यसमितिमा र बालभेलामा पेश गरी अनुमोदन गराउने,

(ग) आगामी वर्षको बजेट तर्जुमा गरी बालभेलामा पेश गर्ने ।

९.६ सदस्य

(क) संस्थाको बैठकमा नियमित उपस्थित हुने,

(ख) संस्थाको हितको लागि कार्य गर्ने,

(ग) बैठकमा उपस्थित भई आफ्नो अभिव्यक्ति प्रस्तुत गर्ने,

(घ) कार्यसमितिले निर्णय गरे अनुसारको जिम्मेवारी वहन गर्ने ।

परिच्छेद-५

विविध

१०. विधान संशोधन : यस विधानमा उल्लिखित दफा तथा उपदफाहरू संशोधन गर्नुपर्ने भएमा बालभेलाको दुई तिहाई बहुमतबाट संशोधन गर्न सकिनेछ ।

तर संशोधन भएको उक्त विधान भिमाद नगरपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि मात्र लागू हुनेछ ।

११. निस्कृयता : यस विधानमा लेखिएका कुराहरू प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः निस्कृय हुनेछन् ।

अनुसूची १

बाल समूह दर्ता गर्दाका अवस्थामा रहेका कार्यसमिति सदस्यहरू र हस्ताक्षर

क्र.सं.	नामथर	उमेर	पद	हस्ताक्षर
१.				
२.				
३.				
४.				
५.				
६.				
७.				
८.				
९.				
१०.				
११.				
१२.				
१३.				
१४.				
१५.				

सूचना तथा अभिलेख केन्द्र, भिमाद मुद्रित। मूल्य रु. ४०।-